**प्रदेश लोक सेवा आयोग**

**कोशी प्रदेश, विराटनगर**

**प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत इन्जिनियरिङ सेवा, एग्री इरिगेशन इन्जिनियरिङ समूह, चौथो तह, एशोसियसन अर्गनाइजर पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम**

**पाठ्यक्रमको रुपरेखाः** यस पाठ्यक्रमको आधारमा निम्नानुसार दुई चरणमा परीक्षा लिइने छ :

**प्रथम चरणः** लिखित परीक्षा — पूर्णाङ्कः २००

**द्वितीय चरणः** अन्तर्वार्ता — पूर्णाङ्क :- ३०

## परीक्षा योजना (Examination Scheme)

### प्रथम चरणः लिखित परीक्षा

| पत्र | विषय | पूर्णाङ्क | उत्तीर्णाङ्क | परीक्षा प्रणाली | प्रश्न संख्या अङ्कभार | समय |
|---|---|---|---|---|---|---|
| प्रथम | सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job based-knowledge) | १०० | ४० | वस्तुगत बहुवैकल्पिक प्रश्न (MCQs) | Section A: २० प्रश्नx२ अङ्क=४० अङ्क<br>Section B: २० प्रश्नx२ अङ्क=४० अङ्क<br>Section C: १० प्रश्नx२ अङ्क=२० अङ्क | ४५ मिनेट |
| द्वितीय | | १०० | ४० | विषयगत (Subjective) | Section A: २ प्रश्नx १० अङ्क=२०अङ्क<br>४ प्रश्नx ५ अङ्क=२० अङ्क<br>Section B: २ प्रश्नx १० अङ्क=२०अङ्क<br>४ प्रश्नx ५ अङ्क=२० अङ्क<br>Section C: ४ प्रश्नx ५ अङ्क=२० अङ्क | २ घण्टा ३० मिनेट |

### द्वितीय चरणः अन्तर्वार्ता

| विषय | पूर्णाङ्क | परीक्षा प्रणाली | समय |
|---|---|---|---|
| अन्तर्वार्ता | ३० | मौखिक | |

**द्रष्टव्य :**

१. यो पाठ्यक्रमको योजनालाई प्रथम चरण र द्वितीय चरण गरी दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ ।

२. लिखित परीक्षाको प्रश्नपत्रको माध्यम भाषा सामान्यतया पाठ्यक्रमको विषयवस्तु जुन भाषामा दिइएको छ, सोही भाषाको आधारमा नेपाली वा अंग्रेजीमध्ये कुनै एक मात्र भाषा हुनेछ ।विषयवस्तुका आधारमा कुनै खण्डको नेपाली वा अङ्ग्रेजी भाषा प्रयोग गर्ने वा विषयवस्तुलाई स्पष्ट गर्नुपर्ने अवस्थामा दुवै भाषासमेत प्रयोग गर्न सकिने छ ।

३. लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ ।

४. प्रथम पत्र र द्वितीय पत्रको लिखित परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ । दुवै पत्रको लिखित परीक्षा एकै दिन वा छुट्टाछुट्टै दिनमा लिन सकिनेछ।

५. वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तरबापत २० प्रतिशत अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर, उत्तर नदिएमा त्यसबापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।

६. वस्तुगत बहुवैकल्पिक प्रश्न हुने परीक्षामा OMR उत्तरपुस्तिका प्रयोग भएकोमा निर्देशित स्थानमा निर्देशन बमोजिम Bubble लगाउने र OMR बाहेकको उत्तरपुस्तिका प्रयोग भएकोमा परीक्षार्थीले उत्तर लेख्दा अंग्रेजी Capital letters: A, B, C, D मा लेख्नुपर्नेछ । Small letters: a, b, c, d मा लेखेको वा अन्य कुनै सङ्केत गरेको भए त्यस्तो उत्तरपुस्तिका रद्द हुनेछ ।

७. बहुवैकल्पिक प्रश्न हुने परीक्षामा कुनै प्रकारको क्याल्कुलेटर (Calculator) वा कुनै पनि प्रकारको विद्युतीय उपकरण साथमा राख्न वा प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

८. विषयगत प्रश्नहरुको हकमा तोकिएको अङ्कको एउटा लामो प्रश्न वा एउटै प्रश्नका दुई वा दुईभन्दा बढी भाग (Two or more parts of a single question) वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिने छ ।

९. विषयगत प्रश्न हुने पत्रमा प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परीक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नको उत्तर सोही खण्डको उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।एउटै उत्तरपुस्तिकामा एक भन्दा बढी खण्डको उत्तर लेखेमा सम्बन्धित खण्ड बाहेक अन्य खण्डको उत्तर परीक्षण गरिने छैन ।

१०.परीक्षामा सोधिने प्रश्नसंख्या, अङ्क र अङ्कभार परीक्षा योजना वा सम्बन्धित पत्र/विषयमा दिइएअनुसार हुनेछ ।

११.यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरु परीक्षाको मितिभन्दा ३(तीन) महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाइएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।

**१२.प्रथम चरण (First Phase) अन्तर्गत प्रथम पत्रको लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय पत्रको लिखित परीक्षामा सम्मिलित गराउन सकिने छ ।**

१३.प्रथम चरणको दुवै पत्रको परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ।

**पाठ्यक्रम लागू मितिः २०८१/१०/२४**

**प्रदेश लोक सेवा आयोग**

**कोशी प्रदेश, विराटनगर**

**प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत इन्जिनियरिङ सेवा, एग्री इरिगेशन इन्जिनियरिङ समूह, चौथो तह, एशोसियसन अर्गनाइजर पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम**

**प्रथम र द्वितीय पत्र**

**सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job based knowledge)**

**खण्ड (Section) (A)**

१. सिंचाइ प्रणाली र नेपालमा सिंचाइको अवस्था

- १.१ सिंचाइ प्रणालीको परिभाषा
- १.२ सिंचाइ प्रणालीका अवयवहरू
  - १.२.१ पानीको श्रोत र मुहान,
  - १.२.२ मूल नहर, शाखा नहर, प्रशाखा नहर,
  - १.२.३ खेतका कूलो कुलेसाहरू,
  - १.२.४ पानी नियन्त्रण संरचाहरू (डाइभर्सन संरचना, इन टेक, हेड रेगुलेटर, क्रस रेगुलेटर, इस्केप, साइफन, अक्वाडक्ट, आउटलेट ई)
- १.३ मुख्य सिंचित वालीहरू
- १.४ सिंचित क्षेत्र (भौगोलिक र बिकाश क्षेत्रको आधारमा)
  - १.४.१ सतह सिंचाइ र भूमिगत सिंचाइ प्रणाली
  - १.४.२ सरकार, संयुक्त र किसान व्यवस्थित सिंचाइ प्रणाली
  - १.४.३ साना, मझौला, ठूला र बृहत सिंचाइ प्रणाली

२. पानी वितरण, पानी मापन विधि र सिंचाइ पानी व्यवस्थापन

- २.१ पानी वितरण सम्वन्धी निर्णय प्रक्रिया
- २.२ पानी वितरण तालिका र पानी वितरण प्रकृया
- २.३ पानी वितरण अनुगमन र प्रतिवेदन
- २.४ पानी नोक्सानी Seepage, Deep Percolation, Evaporation, run off losses
- २.५ दक्षता (कूलो, खेतको पानी प्रयोग, प्रणाली)
- २.६ पानी मापनको महत्व र पानी मापनको विभिन्न तरीकाहरू
- २.७ वेग क्षेत्रफल तरिकाबाट पानी मापन विधि
- २.८ बालीको लागी पानीको आवश्यकता
- २.९ मुख्य वालीको संवेदनशील अवस्थाहरू
- २.१० पानी प्रयोग र पानी व्यवस्थापनको लागि गरिने मुख्य कामहरू
- २.११ पानीको निकास

३. माटोको भौतिक गुणहरू र खेतमा पानी लगाउने तरीका

- ३.१ माटोको Texture
- ३.२ माटोको चिस्यानको स्तरः (संन्तृप्त चिस्यान, फिल्ड क्यापसिटि, विरुवा ओइलाउने विन्दु)
- ३.३ विरुवाको लागि उपलव्ध पानी
- ३.४ माटो चिस्यान नाप्ने तरीका
- ३.५ खेतमा पानी लगाउने तरीका
  - ३.५.१ चेक वेसिन सिंचाइ
  - ३.५.२ वोर्डर सिंचाइ

३.५.३ ड्याङ सिंचाइ
३.५.४ फोहरा सिंचाइ
३.५.५ थोपा सिंचाइ
३.५.६ ढिकी पम्प
३.५.७ प्लाष्टिक पोखरी
३.५.८ घैंटे सिंचाइ
३.५.९ Multiple Use System (MUS)

**खण्ड (Section) (B)**

४. आर्थिक व्यबस्थापन र सिंचाइ सेवा शुल्क
४.१ आम्दानी खर्चको हिसाव (सिंचाइ सेवा शुल्क, सदस्यता शुल्क, जरिवाना ई.)
४.२ खर्चको हिसाव
४.३ वार्षिक वजेट
४.४ योजनाको सार्वजनिक समीक्षा र लेखा परीक्षण
४.५ सिंचाइ सेवा शुल्क
४.५.१ यसको महत्व
४.५.२ सिंचाइ सेवा शुल्क तोक्ने आधार
४.५.३ सिंचाइ सेवा शुल्क सम्बन्धी प्रमुख मुद्दाहरू

५. सिंचाइको प्रभाव मूल्याङ्कन र नाप नक्साङ्कन
५.१ खेतको उत्पादन र उत्पादकत्व
५.२ बाली कटान विधि crop cut survey
५.३ बाली चक्र cropping pattern
५.४ बाली सघनता cropping intensity
५.५ नाप नक्साङ्कन
५.५.१ लम्बाइ
५.५.२ क्षेत्रफल
५.५.३ आयतन
५.५.४ नक्साङ्कन सम्वन्धी सामान्य ज्ञान

६. उपभोक्ता समिति, सामाजिक परिचालन, समूह र द्वन्द व्यवस्थापन
६.१ जल उपभोक्ता समिति
६.१.१ विधान
६.१.२ साधारण सभा र कार्य समिति गठन
६.१.३ पदाधिकारीहरूका काम, कर्तव्य र अधिकार
६.१.४ आर्थिक व्यवस्थापन नीति नियम तर्जुमा र अनुगमन
६.१.५ पानी व्यबस्थापन नीति नियम तर्जुमा र अनुगमन
६.२ सामाजिक परिचालन
६.२.१ सामाजिक परिचालन किन ?

६.२.२ सामाजिक परिचालनका खुड्किलाहरू
६.२.३ सामाजिक परिचालकको भूमिका
६.३ सामुदायिक नेतृत्व र सामूहिक छलफल
६.३.१ असल नेतृत्वका गुणहरू
६.३.२ नेतृत्व विकास
६.३.३ बैठक व्यवस्थापन
६.३.४ माइन्यूट
६.४ समूह र द्वन्द व्यवस्थापन
६.४.१ द्वन्दका प्रकार
६.४.२ द्वन्दका कारण
६.४.३ द्वन्द समाधान शैली
६.५ सूचना व्यवस्थापन
६.५.१ बैठकको निर्णयको सूचना प्रवाह
६.५.२ उपभोक्ताको गुनासो सङ्कलन
६.५.३ सूचना प्रवाहका विभिन्न तरीकाहरू
७. गुणस्तरीय निर्माण र सिंचाइ प्रणालीको मर्मत सम्भार
७.१ गुणस्तरिय निर्माण
७.१.१ सिमेन्टको जोडाइवाट ईटा वा ढुंगाको गारो
७.१.२ ढलाई गर्ने काम
७.१.३ सुख्खा ढुंगाको गारो
७.१.४ ग्याबियन बाकसमा ढुंगा भर्ने काम
७.१.५ माटोको काम खन्ने पुर्ने
७.२ सिंचाइ प्रणालीको मर्मत सम्भार
७.२.१ नियमित मर्मत संभार
७.२.२ आकस्मिक मर्मत संभार
७.२.३ मर्मत सम्भार योजना तर्जुमा
७.३ समुदायबाट हुने निर्माण तथा मर्मत कार्य
७.३.१ निर्माण सामग्री तथा औजार
७.३.२ दक्ष कामदारले गरेको काम र खर्चको विवरण
७.३.३ जन सहभागिताबाट भाएको काम र खर्चको विवरण
७.३.४ वातावरणीय पक्ष
७.३.५ योजना सुपरिवेक्षण (प्राविधिक र सामाजिक)
७.३.६ योजना सम्पन्न प्रतिवेदन
८. राष्ट्रिय कृषि नीति
९. सिंचाइ नीति
१०. प्रदेश सिंचाइ ऐन, २०७५ तथा प्रदेश सिंचाइ नियमावली, २०८१ (कोशी प्रदेश)

**प्रदेश लोक सेवा आयोग**

**कोशी प्रदेश, विराटनगर**

**प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत इन्जिनियरिङ सेवा,एग्री इरिगेशन इन्जिनियरिङ समूह, चौथो तह, एशोसियसन अर्गनाइजर पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम**

**खण्ड (Section) (C)**

११. नेपालको संविधानको भाग १ देखि ५ र भाग १३ देखि २२ सम्म तथा अनुसूचीहरु
१२. प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०७९ (कोशी प्रदेश) सम्बन्धी सामान्य जानकारी
१३. प्रदेश निजामती सेवा नियमावली, २०८१ (कोशी प्रदेश) सम्बन्धी सामान्य जानकारी
१४. स्थानीय सरकारी सेवा (गठन तथा सञ्चालन) ऐन, २०८० (कोशी प्रदेश) सम्बन्धी सामान्य जानकारी
१५. प्रदेश सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) ऐन, २०७६ (कोशी प्रदेश) सम्बन्धी सामान्य जानकारी
१६. प्रदेश लोक सेवा आयोग ऐन, २०७६ (कोशी प्रदेश) सम्बन्धी सामान्य जानकारी
१७. प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ (कोशी प्रदेश) को परिच्छेद १ र परिच्छेद ६ सम्बन्धी जानकारी
१८. कोशी प्रदेशको योजनावद्ध विकास तथा चालु आवधिक योजनासम्बन्धी सामान्य जानकारी
१९. सेवा समूहको पदको कार्यसँग सम्बद्ध प्रचलित कानूनी व्यवस्था बारे सामान्य जानकारी